

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ”
(для магістрів)**

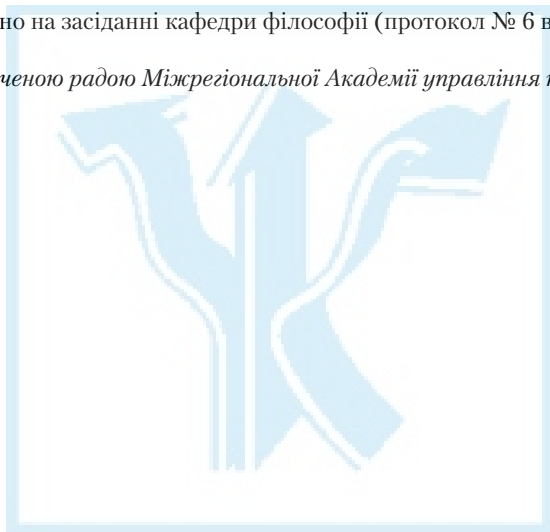
МАУП

Київ 2007

Підготовлено старшим викладачем кафедри філософії *Т. В. Нич*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 6 від 15.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Нич Т. В. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни “Філософія освіти” (для магістрів). — К.: МАУП, 2007. — 14 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, теми семінарських занять, питання для дискусії і теми рефератів, тестові завдання і питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета семінарських занять: поглиблене вивчення актуальних соціально-філософських проблем сучасної освіти, набуття навичок філософської рефлексії освітньої діяльності в сучасних умовах.

Завдання:

- висвітлити роль філософського аналізу проблем освіти в теорії освіти;
- висвітлити специфіку освіти як явища культури і соціального інституту в його історичній і соціокультурній динаміці;
- висвітлити сутність системного підходу до освітньої діяльності, розвивати ціннісні орієнтації;
- показати сутність і значення філософської культури педагога як складової його професійної підготовки і методологічної основи практичної діяльності;
- сприяти формуванню філософських умінь і навичок критичного мислення.

Для виконання зазначених завдань студенти при підготовці до семінару повинні чітко усвідомлювати проблематику теми. При цьому питання, які винесені на семінар, можуть відтворювати тему лекції, а інколи потребують поглиблення знань за рахунок самостійного опанування певного матеріалу. Для цього рекомендовано список основної і додаткової літератури. Семінари є ефективним засобом розвитку у студентів культури наукового мислення, що неможливе без обговорення спірних питань, без з'ясування різних, часом протилежних, точок зору на певну проблему. Тому по кожній темі студентам запропоновано питання для дискусії. Крім того, для більш глибокого самостійного вивчення окремих питань даються теми для рефератів.

Отже, в цілому, в методичних матеріалах подано:

1. Теми семінарських занять.
2. Плани семінарських занять.
3. Питання для дискусії по кожній темі заняття.
4. Теми рефератів.
5. Література (цифрова) до кожної теми семінару.
6. Тестові завдання для самостійної перевірки знань.
7. Питання для самоконтролю.
8. Список літератури (основної і додаткової).

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Філософія освіти як наука

1. Співвідношення філософії та освіти.
2. Освіта як предмет філософської рефлексії.
3. Предмет і завдання філософії освіти.
4. Специфіка філософського рівня усвідомлення проблем освіти.

Питання для дискусії

1. Коли і чому виникає філософія освіти як спеціалізована форма теоретичної діяльності?
2. Об'єкт і предмет філософії освіти як науки.
3. Як впливає філософія на розвиток освіти і чи існує зворотний вплив?
4. Основні функції філософії освіти.
5. Чим пояснюється необхідність вивчення в навчальних закладах курсу “Філософія освіти”?
6. Основні напрями досліджень у сфері філософії освіти і можливості практичного застосування результатів таких досліджень.

Теми рефератів

1. Співвідношення філософії та освіти.
2. Філософія освіти: статус, проблеми, перспективи.
3. Глобальні проблеми ХХІ ст. — виклик сучасній освіті.
4. Формування та розвиток сучасних освітніх парадигм.

Література [4; 5; 10; 15; 19; 20; 29]

Тема 2. Освіта як комплексний феномен культури та соціальний інститут

1. Онтологічна характеристика феномена освіти.
2. Соціальна та когнітивна природа філософії освіти.
3. Проблема інституціоналізації філософії освіти.
4. Міждисциплінарний характер філософії освіти.

Питання для дискусії

1. На Вашу думку, чому відповідь на питання стосовно кризи освіти суспільство намагається знайти у сфері філософії?
2. Поняття “освіта” багатозначне. Які трактовки допомагають розкрити структуру такого складного об'єкта, як освіта?

3. Яке співвідношення понять: культура, освіта, світогляд, філософія?
4. У чому суть гармонійно-цілісного напрямку філософії та його застосування у вирішенні основних проблем освіти?
5. Поясніть значення поняття “освіченість”.
6. Як, на Вашу думку, “ідеал освіченості” пов’язаний із соціальними потребами?

Теми рефератів

1. Основні проблеми сучасної філософії освіти.
2. Філософські підвалини педагогіки гармонійної цілісності.
3. Культура і освіта.
4. Освіта як цінність і цінності в освіті.
5. Співвідношення понять: грамотність — освіченість — професійна компетентність.

Література [4; 10; 14; 15; 17; 19; 24; 34]

Тема 3. Феномен освіти в історії суспільства

1. Ключові ідеї античної культури і освіти:
 - а) метод “майєвтики” Сократа;
 - б) школа Платона;
 - в) Арістотелівська концепція освіти.
2. Гуманістичні ідеали доби Відродження.
3. Філософсько-освітня думка епохи Просвітництва:
 - а) концепція природного виховання Ж.-Ж. Руссо;
 - б) просвітницькі ідеї Вольтера і Дідро;
 - в) педагогічна система Я. А. Коменського.
4. Педагогічна теорія класичної освітньої парадигми.

Питання для дискусії

1. Аргументуйте висловлювання Сократа: “Мета бесіди — народження істини”. Чому він вважав, що форма діалогу — це найкращий спосіб оволодіти знанням?
2. Як Ви ставитесь до думки Платона, що учнів слід навчати відповідно до їхніх здібностей, а не давати всім одну й ту саму освіту?
3. Чи погоджуєтесь Ви з тезою Арістотеля, що потреби і благополуччя держави повинні переважати над правами особи?

4. Прокоментуйте уривок Мішеля Монтеня з твору “Досвіди”: “Той, хто забажає зректися від всесильних забобонів, з’ясує немало речей, які нібито і не викликають сумніву, але разом з тим і не мають іншої підтримки, як тільки зморшки і сивина давно укорінених уявлень. Якщо ж зірвати маску з цих речей і зіставити їх з істиною і розумом, така людина відчує, що хоча її попередні судження і полетіли шкереберть, але ґрунт під ногами у неї став твердішим”.
5. Чому Ж.-Ж. Руссо вважав, що людина з’являється у світ досконалою, а виховання її калічить?
6. Які позитивні набутки привнесла педагогічна система Песталоцці?
7. Проаналізуйте основні суперечності класичної освітньої парадигми в умовах сучасності.

Теми рефератів

1. Основні історичні етапи розвитку взаємодії філософії та освіти.
2. Античні ідеали освіти.
3. Ідеї вільного розвитку особистості доби Відродження.
4. Теоретико-методологічні основи освітньої парадигми Просвітництва.
5. Розвиток активної особистості в педагогічній системі Й. Песталоцці.

Література [5; 15; 16; 33; 35]

Тема 4. Формування та розвиток сучасних напрямів філософії освіти

1. Трансформація класичної освітньої парадигми в ХХ ст.:
 - а) прагматизм та експерименталізм Дж. Дьюї;
 - б) ідеї екзистенціалізму;
 - в) критична педагогіка постмодернізму;
 - г) теорія едифікації Р. Рорті;
 - д) освітні ідеї Пауло Фрейре.
2. Роль основних ідей філософії нестабільності І. Пригожина у становленні сучасного типу освіти.
3. Система філософських принципів субстанціональної єдності і діалогової згоди в концепції філософії освіти В. С. Лутая.

Питання для дискусії

1. Назвіть набутки і недоліки освітньої концепції прагматизму, представниками якого вважаються Дж. Дьюї, Ч. Пірс, Дж. Мід.
2. Чому педагогіка постмодернізму вважає себе критичною педагогікою?
3. Поясніть введений Р. Рорті термін “едифікація”. Що означає формувати себе засобом діалогу?
4. На Вашу думку, чи дійсно твір Пауло Фрейре “Педагогіка пригнічених” є проявом водночас екзистенціалізму, марксизму і експерименталізму?
5. Чому ідеї філософії нестабільності І. Пригожина та його послідовників відіграють велику роль у вирішенні найважливіших проблем сучасної освіти?
6. У чому суть системи філософських принципів субстанціональної єдності і діалогової згоди як мінімальної базової основи сучасної освіти за концепцією В. С. Лутая?

Теми рефератів

1. Традиційні та альтернативні освітні системи.
2. Філософські основи школи діалогу культур.
3. Філософія освіти Памфіла Юркевича.
4. Ідеї нестабільності в розвитку нового типу освіти.
5. Філософські підходи до обґрунтування нових парадигм вітчизняної освіти.

Література [3; 5; 9; 10; 14; 15; 26; 32; 33]

Тема 5. Філософсько-методологічні проблеми розвитку системи вітчизняної освіти

1. Нова філософська парадигма освіти та її концептуалізація.
2. Роль і можливості України в євроінтеграційних освітніх тенденціях сучасності.
3. Система освіти України як об’єкт соціально-філософського аналізу.
4. Методологічний аналіз основних процесів педагогічної діяльності.

Питання для дискусії

1. У чому Ви вбачаєте першочергові заходи для підвищення престижу і досягнення найвищої пріоритетності розвитку освіти в Україні?
2. Чи погоджуєтесь Ви із твердженням, що “освіта і суспільство нерозривні, це – одна система”? Який висновок з цього твердження?
3. Що Ви розумієте під стратегією “розвиток освіти”? Поясніть поняття “парадигма”, “науково-дослідна програма”, “науково-дослідний проект”.
4. Поясніть основну ідею стандартизації у сфері освіти. Що таке освітній стандарт?
5. Чи не суперечить введення освітніх стандартів творчому характеру освітньо-педагогічної діяльності?
6. Чи впливає стандартизація освіти на якість навчання, виховання і розвитку учнів і студентів?

Теми рефератів

1. Основні напрями філософсько-освітніх досліджень.
 2. Нова філософська парадигма освіти та її концептуалізація.
 3. Методологічні засади стандартизації у сфері освіти.
 4. Проблеми і перспективи освіти у глобальному суспільстві.
 5. Сутність і особливості Болонського процесу.
 6. Сучасні тенденції створення єдиного освітнього простору.
- Література [1; 2; 8; 10–13; 27; 28]*

Тема 6. Філософсько-методологічні засади управління системою сучасної освіти та його реформування

1. Сучасні ціннісно-цільові пріоритети освіти в Україні.
2. Сутність філософських підходів до управління освітою.
3. Філософсько-методологічні основи реформування управління системою освіти в сучасній Україні.

Питання для дискусії

1. Чи завжди збігаються державні та суспільні цінності освіти?
2. У чому Ви бачите значення особистісної цінності освіти? Чому особистісно-орієнтовані концепції освіти набувають все більшої значущості та популярності у світі?

3. Як досягти гармонії державної, суспільної та особистісної цінності освіти?
4. Яким є взаємовідношення між цінностями і цілями освіти?
5. Що Ви розумієте під найвищими пріоритетами освітньої діяльності? Що означає словосполучення “ієрархія цілей освіти”?

Теми рефератів

1. Проблеми практичної реалізації філософсько-освітнього знання у вітчизняній системі освіти.
2. Проблема співвідношення науки та управлінської практики у сфері освіти.
3. Формування державно-громадської моделі управління в Україні.
Література [4; 6; 7; 10; 18; 21; 27; 30]

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Філософія освіти – це:

- А) науково узагальнена система поглядів на освіту;
- Б) філософський аналіз освіти;
- В) методологічні засади освіти.

2. Рефлексією культури, вираженою в теоретичній формі, називають:

- А) філософію;
- Б) мистецтво;
- В) науку.

3. Основне завдання філософії освіти – це:

- А) розробка технологій освітньої діяльності;
- Б) вимір результатів освітньої діяльності;
- В) усвідомлення тенденцій розвитку освіти.

4. Які з тенденцій є нетиповими для сучасної освіти:

- А) криза класичного типу освіти;
- Б) ідейно-світоглядний і ціннісний вакуум;
- В) повернення до вітчизняних традицій у сфері освіти.

5. Соціокультурний тип освіти – це:

- А) історичний тип освіти;
- Б) тип конкретного освітнього закладу;
- В) характеристика, що відображає спрямованість освітнього закладу.

6. Сучасний тип освіченості — це:

- А) життєздатна особа;
- Б) людина універсальна;
- В) освічений професіонал.

7. Сцієнтистська модель освіти сформувалась в епоху:

- А) Античності;
- Б) Просвітництва;
- В) Середньовіччя.

8. Сцієнтистська модель освіти орієнтована на:

- А) науку;
- Б) мистецтво;
- В) релігію.

9. З позиції класичного типу освіти якість освіти — це:

- А) рівень опанування знаннями, уміннями і навичками;
- Б) культура особи;
- В) особистий розвиток.

10. Поняття “парадигма” ввів у філософію науки:

- А) Т. Кун;
- Б) К. Маркс;
- В) К. Поппер.

11. Головна ознака інформаційного суспільства — це:

- А) комп'ютеризація;
- Б) доступність інформації для кожного члена суспільства;
- В) роботизація та автоматизація всіх сфер виробництва.

12. Схоластичний тип освіти був характерний для:

- А) Античності;
- Б) Середньовіччя;
- В) Нового часу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке філософія освіти?
2. Назвіть об'єкт і предмет філософії освіти.
3. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку сучасної освіти.
4. Які основні завдання філософії освіти?

5. У чому суть кризи сучасної освіти?
6. Поясніть співвідношення понять культура — освіта — світогляд — філософія.
7. Коли і чому виникає філософія освіти як спеціалізована філософська теоретична діяльність?
8. Які основні історичні етапи розвитку взаємодії філософії та освіти?
9. Як впливає філософія на освіту і який зворотний вплив освіти на філософію?
10. Розкрийте значення поняття “освіченість”.
11. Розкрийте значення поняття “соціокультурний тип освіти”. Чим визначається соціокультурний тип освіти того чи іншого суспільства?
12. Охарактеризуйте категорію “грамоти” як основний фундамент освіченості людини.
13. Розкрийте поняття “ідеал освіченості”. Наведіть приклади, які розкривають зв'язок ідеалу освіти з соціальними потребами.
14. Які, на ваш погляд, основні риси сучасного ідеалу освіти?
15. Розкрийте зміст поняття “освітня парадигма”.
16. Як ви розумієте тезу про зміну основної освітньої парадигми в сучасну епоху? Чим зумовлена ця зміна?
17. Які особливості античного типу освіти?
18. Які особливості схоластичного типу освіти?
19. Які цілі, зміст і методи класичного типу освіти?
20. Які цілі освіти на сучасному етапі? Чим вони визначаються?
21. Розкрийте найважливіші проблеми філософії освіти в сучасну епоху.
22. Основні вимоги до філософської культури педагога. Поясніть найбільш значущі з них.
23. Яка, на вашу думку, практична значущість філософського знання для педагога-практика?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Болонський* процес: перспективи і розвиток у контексті приєднання України до європейського простору вищої освіти // Матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. — К., 2004.

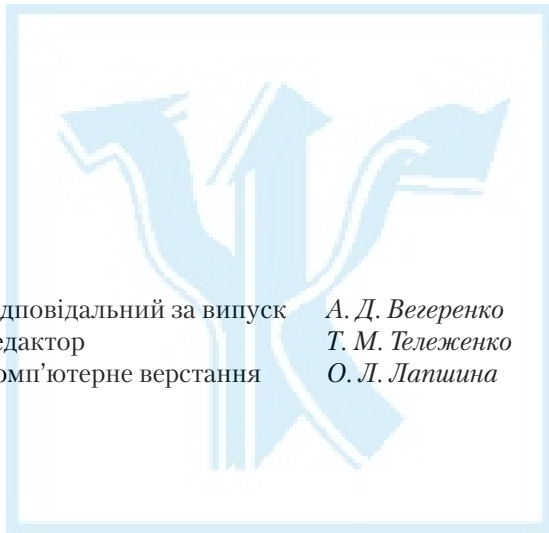
2. *Болонський* процес у фактах і документах (Сорбонна — Болонья — Саламанка — Прага — Берлін). — Тернопіль, 2003.
3. *Вульфсон Б. Л.* Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века. — М., 1999.
4. *Гершунский Б. С.* Философия образования. — М., 1999.
5. *Гусинский Э. Н., Турчанинова Ю. И.* Введение в философию образования. — М., 2000.
6. *Даниленко Л. І.* Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи. — К., 2002.
7. *Єльнікова Г. В.* Концепція спрямованої самоорганізації в управлінні освітою // Післядипломна освіта в Україні. — 2001. — № 1.
8. *Конох М. С.* Формування нової філософії освіти в Україні: Соціол.-філос. аспект. — К., 2001.
9. *Кун Т.* Структура научных революций. — М., 1997.
10. *Лутай В. С.* Філософія сучасної освіти. — К., 1996.
11. *Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.* // Освіта. — 2001. — № 26.
12. *Педагогічна освіта України в стратегії Болонського процесу (інтерв'ю академіка АПН України В. Андрущенка)* // Освіта України. — 2004. — 17 лют.
13. *Реформування вищої освіти і Болонський процес* // Освіта України. — 2003. — 9 груд.
14. *Романенко М. І.* Освіта як об'єкт соціально-філософського аналізу. — Дніпропетровськ, 1998.
15. *Романенко М. І.* Філософія освіти: історія і сучасність. — Дніпропетровськ, 2001.
16. *Романенко М.* Становлення філософії освіти: на перетині філософії та педагогіки // Персонал. — 2004. — № 6.
17. *Смирнова Н. В.* Философия и образование: проблемы философской культуры педагога. — М., 1997.
18. *Сніцар Л. П.* Філософія сучасної освіти (зміст та структура курсу): Наук.-метод. посіб. — К., 2003.
19. *Философия, культура и образование (Материалы “круглого стола”)* // Вопросы философии. — 1999. — № 3.
20. *Философия образования: состояние, проблемы и перспективы (Материалы “круглого стола”)* // Вопросы философии. — 1995. — № 11.

Додаткова

21. Богомолов А. Сверхзадача образования // Персонал. — 1998. — № 4.
22. Бохенский Ю. Духовная ситуация времени // Вопросы философии. — 1993. — № 5.
23. Долженко О. Какова наша школа (по результатам международного сравнения) // Вест. высш. шк. — 2002. — № 3.
24. Долженко О. В. Очерки по философии образования. — М., 1995.
25. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. — К., 1990.
26. Дьюи Дж. Реконструкция в философии. — М., 2001.
27. Корсак К. В. В XXI век с новой парадигмой национального образования // Персонал. — 2000. — № 1.
28. Конев В. А. Культура и архитектура педагогического пространства // Вопросы философии. — 1996. — № 10.
29. Малицкий Б. А. Состояние исследований проблем науки и использования научных знаний в Украине // Наука и науковедение. — 2002. — № 3.
30. Ничкало Н. Г. Філософія сучасної освіти // Педагогіка і психологія. — 1996. — № 4.
31. Похресник А. К. Европа и Украина: трансформации общества и жизненные ориентации молодежи // Персонал. — 2002. — № 12.
32. Пригожин И. Философия нестабильности // Вопросы философии. — 1991. — № 6.
33. Радіонова І. О. Сучасна американська філософія освіти. — Харків, 2004.
34. Розин В. И., Булдаков С. К. Философия образования. — Кострома, 1999.
35. Савицкий И. П. Философия образования для XXI века: кризис образования — необходимость новых воззрений // Совр. высш. шк. — 1990. — № 1.
36. Философия образования. — М., 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Теми семінарських занять.....	4
Тестові завдання для самоконтролю.....	9
Питання для самоконтролю.....	10
Список літератури.....	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3043

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП